

Al-mansur i la destrucció de Manresa (999)

HISTÀRIA MANRESANA. Manresa va patir durant el segle X. Dues o tres incursions violentes la van destruir en major o menor mesura i els ciutadans la van haver de reconstruir un cop i un altre. M'agradaria explicar-vos la més important, la del cabdill musulmà Al-Mansur.

Un breu record per Albert Benet

Permeteu-me que faci servir aquest article per recordar el recentment traspassat Albert Benet i Clarà. No vaig tenir el plaer de conèixer-lo personalment, però la seva obra m'ha estat una guia importantíssima per conèixer la història de Manresa i elaborar aquests articles, i els següents. Si mai agafeu de la biblioteca la seva "Història de Manresa. Dels orígens al segle XI", hi veureu que va tractar al detall tots els aspectes de la vida de la ciutat: el polític, el social, l'econòmic... I malgrat que alguna de les seves aportacions hagin estat superades per autors més recents, fou el primer que va dur a terme un estudi professional de la història de Manresa, de Sallent i del Bages, en la doble vessant que té el treball d'anàlisi històric: el treball d'arxiu, que coneixia i practicava exhaustivament, i també l'aqueològic. Descansi en pau, Albert Benet.

Les incursions precedents

Vam deixar Manresa a finals del segle IX, quan el comte Guifré el Pilós va ordenar repoblar-la. Per posar una mica el context d'història de Catalunya faig un petit parèntesi: a la mort de Guifré, els seus fills no van esperar les ordres del rei franc, Carles el Calb, que havia de decidir la successió. Es van repartir l'herència com van voler. Així va començar a formar-se un poder polític independent amb seu a Barcelona.

Els comtats van estar en pau durant uns pocs anys amb el califat de Còrdova, però el 907, arran d'un canvi de poder a Lleida (que era musulmana), es van reprendre les hostilitats, i el 913 soldats provinents de ponent van passar per la nostra comarca. Es dirigien cap al Vallès, que van saquejar. Es tracta de la primera invasió del segle. De la segona no en podem estar tant segurs: entre el 899 i el 955 els hongaresos van fer un munt d'expedicions de captura de botí per terres de l'europa occidental, seguint les vies romanes. Una d'aquestes va tocar de ple el territori català, el 942, i segurament el seu escenari va ser el Bages, però no n'hi ha proves conclouents.

Al-Mansur, en un retrat posterior de Francisco Zubarán

Al-Mansur, Barcelona i Manresa

Aquest nom potser us sona. Era un fill de bona família d'Al-Andalus, el territori ocupat pels musulmans a la península ibèrica, que a còpia de conspiració i demagògia es va fer amb el poder al califat de Còrdova el 976. Per desviar l'atenció dels problemes interns que tenia va començar a fer incursions pels territoris cristians del nord de la península. El 985, va conduir un exèrcit pel litoral mediterrani i va destruir Barcelona. Això fou un cop duríssim, perquè uns anys abans els comtes de Barcelona havien signat tractats d'amistat i vassallatge amb Còrdova. Doncs bé, el 999 va començar una nova ràtzia i aquest cop li va tocar patir a Manresa.

El 23 de setembre del 999, l'abat Seniofred del monestir de Sant Benet va reclamar davant un tribunal que presidia el comte de Barcelona, Ramon Borrell, la possessió d'unes terres pel monestir. Sis mesos després, el 20 de Març del 1000, ell mateix va restituir algunes escriptures que s'havien cremat. Segurament a finals del 999, després de la reclamació als jutjats de l'abat, els habitants de Manresa van veure com una tropa sarraïna s'acostava a la ciutat. I van fer bona

memòria del que havia passat feia només catorze anys a Barcelona: els habitants s'havien hagut de tancar dins les muralles, la ciutat fou saquejada i part dels habitants, apresats per obtenir-ne un bon botí. Així que, segurament avisats pels guaites del Collbaix, els manresans van agafar el que varen poder i van fugir a amagar-se als boscos dels voltants de la ciutat mentre els musulmans la saquejaven, buidant-la d'objectes de valor.

Hi ha una cosa curiosa. Durant la ràtzia del 985, el monestir de Sant Pere fou destruït, l'arxiu cremat i les monges mortes, així com part dels monjos de Sant Cugat, refugiats a Barcelona. En canvi, el 999, per algun motiu, el monestir de Sant Benet es va salvar, així com els feligresos, tot i que tenim el dubte de si el van saquejar o no: sabem que molts objectes en van desaparèixer, però potser fou per negligència de l'abat Seniofred.

Sepulcre d'Ermessenda de Carcassona.

Destrucció i reconstrucció

Personalment, i m'emmirallo en el cas de Barcelona el 985, no crec que la destrucció de Manresa fos total: tota la vida s'havia dit que ho havia estat la de la Ciutat Comtal, però llavors haurien hagut de trigar anys a reconstruir-la! I en canvi, l'activitat va seguir i es seguia generant documentació, per això els historiadors creuen que en realitat els musulmans només van destruir una mica el que van poder abans de fugir o forçar algun pacte. A Manresa sabem que l'església de Santa Maria i que el barri del Todesind (on ara hi ha les Escodines) va desaparèixer, i un testimoni posterior ens parla d'una ciutat "derruïda". De tota manera, no tenim proves del que va passar: no m'atreveixo a qüestionar la tenacitat i valentia dels manresans del segle X.

Els ciutadans varen tornar a la ciutat immediatament passada la incursió, van reconstruir els edificis derruïts i van reprendre l'activitat comercial. Els objectes de valor i els lleugers s'havien salvat, però no els estris de la llar. Malgrat que el quadre que tenim de l'època és molt dispers, la vida a Manresa es va reprendre ràpidament. A més, els comtes hi varen ajudar.

El que sabem és que Ermessenda de Carcassona va prendre mesures per ajudar a restaurar la ciutat. El 1020, juntament amb el nostrat bisbe Oliba, va restaurar la dotació de l'església de Santa Maria, que com us deia l'havien ensorrat del tot. D'altra banda, es va crear un barri nou, anomenat el Saragossà, on es va portar gent provinent d'aquesta ciutat, aleshores àrab. Això va ser perquè uns anys abans, el 1013, el comte de Barcelona Berenguer Ramon hi va fer una expedició i segurament va incloure aquest trasllat en algun pacte amb el valí de la ciutat. Els qui es van establir en aquest barri van rebre el cognom de Saragossa, així que ja ho sabeu. Si coneixeu algun Saragossa, és possible que en sigui descendent. També pot ser que no. Deixo a la vostra curiositat investigar la vostra genealogia fins fa mil anys!

Per saber-ne més...

Laura Bariani. **Almanzor**. Editorial Nerea, 2003 (Disponible parcialment a Google Books)

Albert Benet. **Manresa medieval**, dins *Història del Bages I*, Manresa, 1986

Albert Benet. **Manresa. Dels orígens al segle XI**, Manresa, 1985

Gaspar Feliu. **Al-Mansur, Barcelona i Sant Cugat**, dins *Acta historica et archaeologica mediaevalia*, núm. 3, 1986 (Disponible a la xarxa)

Manuel Rovira. **Notes documentals sobre alguns efectes de la presa de Barcelona per al-Mansur** (985), dins *Acta historica et archaeologica mediaevalia*, núm. 1, 1980 (Disponible a la xarxa)